

לא יחליף אחרים במקומם.⁴⁹ וכן משמע פרק 'הבונה' ו'הזורק':⁵⁰ 'היו רושמים על קרשי המשכן, וכו'."⁵¹

באיטליה נהגו עד הדורות האחרונים לכרוך את התורה בשתי מפות. התחתונה היתה עשויה ממשי בצבע אחיד וללא דוגמה ומכסה את הקלף באופן מוחלט, ומעל זה כרכו בדרך כלל מפה מרוקמת בקישוטים ערביים מסולסלים בצורת קוים משולבים, פרחים, עלים, פירות וכדומה, מעשה ריקמה חרורה.⁵²

אף בקהילות העתיקות באשכנז נשמר מנהג ראשונים זה של כריכת שתי מפות. העיד רבי יוסף יוזפא שמש בעל 'מנהגים דק"ק וורמיישא' (שס"ד-תל"ח): "משימין ב' מפות, הפנימה מהופך כדי שנוגע צד היפה בספר תורה, והחיצונה צד היפה לחוץ נגד פני העם, והכל לכבוד תורה."⁵³

על כך העיד גם רבי אברהם שמואל בכרך בעל 'חוט השני' אב"ד וורמיישא (של"ה-שע"ה): "מנהג פה ק"ק וורמיישא ליקח שני מעילים, והופכים הפנימי צד היפה לפנים, והחיצון היפה לצד חוץ."⁵⁴ נכדו רבי יאיר חיים בכרך בעל 'חות יאיר' (שצ"ח-תס"ב) העיר, כי "מכל מקום נראה שיהיה המעיל הפנימי עדיף מהחיצון, ולא ראיתי המנהג כן."⁵⁵ הסבר למנהגה של וורמיישא להקפיד שהמפה החיצונית תהיה יפה יש בדברי ר' יוזפא שמש, שבכריכת מפה יפה חיצונית כלפי העם יש גם משום "כבוד הבריות, ומכל מקום גם זה כבוד התורה אם מלובשת במפה נאה ויפה."⁵⁶

מנהג זה של כפל מפות נשמר בפראנקפורט במשך דורות רבים בשבתות ובחגים, כפי שמסר רבי שלמה זלמן גייגר בעל 'דברי קהלת' (תקנ"ב-תרל"ח):

⁴⁹ אסתר רבה, פרשה ד' אות ד': "כתיב: 'והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית', וכי יש משפט לעצים? אלא קרש שזכה לינתן בצפון - ינתן בצפון, ושזכה לינתן בדרום - ינתן בדרום". ומקורו בירושלמי שבת פ"ב ה"ג; הוריות פ"ג ה"ה: "אמר רבי אימי: 'והקמות את המשכן כמשפטו', וכי יש משפט לעצים? אלא אי זה קרש זכה להינתן בצפון - ינתן בצפון, בדרום - ינתן בדרום".

⁵⁰ שבת קג ע"א, לשון המשנה: "הכותב שתי אותיות, בין בימינו בין בשמאלו, בין משם אחד בין משתי שמות, בין משתי סמניות, בכל לשון, חייב. אמר רבי יוסי: לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם, שכך כותבין על קרשי המשכן, לידע איזו בן זוגו".

⁵¹ ספר האגודה, סוף מסכת מגילה.

⁵² H. Frauberger, in: Mitteilungen der Gesellschaft zur Erforschung juedischer Kunstdenkmeler, Band 3, (Objects of Ancient Jewish Ritual Art, Jerusalem 1970), p. 21; A. Grotte, 'Torah, Ornamentation', The Universal Jewish Encyclopedia, vol. 10, New York 1969, p. 269

⁵³ מנהגים דק"ק וורמיישא לר"י שמש, ח"א, ירושלים תשמ"ח, סי' י"ז, עמ' כב.

⁵⁴ מקור חיים (בכרך), סי' קמ"ז סעיף א'.

⁵⁵ שם.

⁵⁶ מנהגים דק"ק וורמיישא, עמ' כב, הגהות, ד"ה נגד פני העם.